

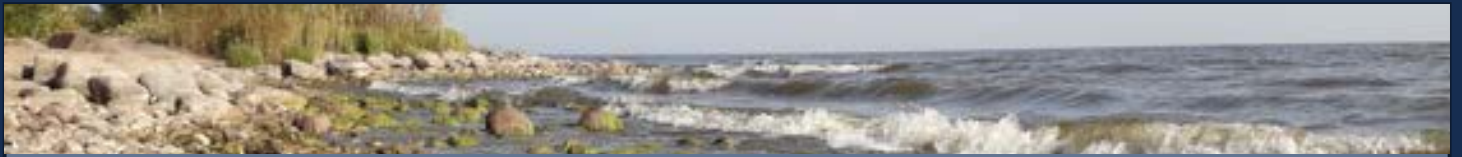
Viktoriin "Narva jõgi ja elupaigad"

Co-funded by
the European Union

Peipsi
Koostöö
Keskus

KÜSIMUSED

1

Peipsi järve suubub palju jõgesid. Mitu jõge voolab järvest välja?

- 1 Ainult Narva jõgi
- 2 Narva jõgi ja Velikaja jõgi
- 3 Palju jõgesid

Foto autor Ederi Ojasoo

2

Mitu aastat võtab aega, et kogu Peipsi järves olev vesi Narva jõe kaudu välja voolaks ehk kui pika ajaga Peipsi vesi piltlikult „uueneb?“

- 1 2
- 2 10
- 3 20

Foto autor Ederi Ojasoo

3

Suurima vooluhulgaga jõed Eestis on Emajõgi, Narva jõgi ja Pärnu jõgi. Emajõe ja Pärnu jõe aasta keskmine vooluhulk on umbes sama, 60 m³/sek. as Narva jõe vooluhulk on nendega võrreldes...

1 Väiksem

2 Suurem

3 Võrdne

Foto autor Ederi Ojasoo

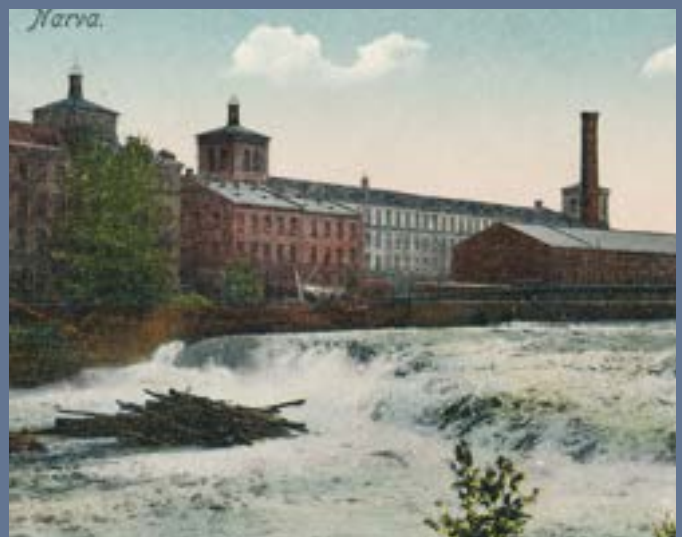
4

Narvas asunud Kreenholmi manufaktuur oli 19. sajandi lõpul Euroopa suurim tekstiilivabrik. Mis oli vabriku populaarseim toodanguliik?

1 Toorkangas

2 Trükitud kangad

3 Kangajääd

Allikas: Virumaa Muuseumid, RM F 74:55

5

Narva jõeloomade kõige erilisemaks ja kuulsamaks püügiobjektiks on silmud. Kuidas silmusid enne söömist tavaliselt töödeldakse?

- 1 Röstitakse
- 2 Suitsutatakse
- 3 Süüakse toorelt

Foto autor Ederi Ojasoo

6

Milline kuulus Narva jõega seotud vee-elukas on kujutatud juba 1385.a. Narva linnapitsatil ja mille püügiga maksis Narva linn veel 17. sajandil kõik oma maksud Rootsi kuningale?

- 1 Silm
- 2 Tuur
- 3 Angerjas

Foto autor Ederi Ojasoo

7

Millest toitub Narva veehoidlas avastatud ohtlik võõrliik, kaugida unimudil?

- 1 Planktonist
- 2 Planktonist ja väiksematest kaladest
- 3 Planktonist, väiksematest kaladest ja kahepaiksetest

Narva veehoidla lähedalt tiigist püütud kaugida unimudil (foto: Jürgen Öövel)

8

Millise peamise probleemi lahendamiseks nähti 1920.a. Tartu rahulepingus Eesti ja Venemaa vahel ette Narva jõe ülemjooksul süvendamistöid?

- 1 Kalade rändeteede ja kudealade kaitseks
- 2 Riigipiiri mahamärkimise lihtsustamiseks
- 3 Üleujutusohu vähendamiseks

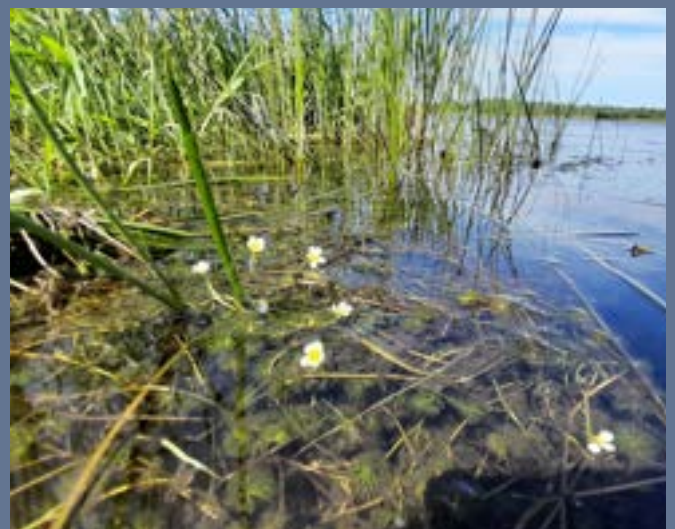

Foto autor Ederi Ojasoo

9

Narva jõe äärsetest kaitsealadest on olulisim Struuga maastikukaitseala. Mida tähistatakse sõnaga 'struuga'?

- 1 Luiteid
- 2 Rabalaike
- 3 Vanajõgesid

Allikas Google Maps

10

Milline rahvuspark ulatub kõige lähemale Narva jõele?

- 1 Alutaguse
- 2 Karula
- 3 Lahemaa

Foto autor Ederi Ojasoo

11

Arvatakse, et Narva kohanimi tuleb vepsa keelest. Vepsa keeles tähendab narva (narvan)...

1 Kärestik

2 Laht

3 Jõgi

AAllikas: Narva kosk Johannes Pääsukese 1913. aasta fotol (ERM Fk 214:1)

12

Milliste keelte hulka kuulub vadja keel?

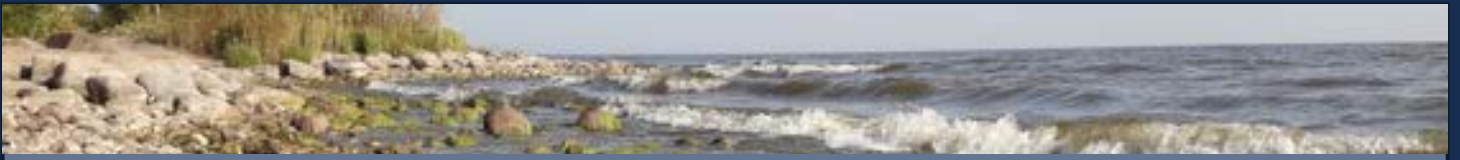
1 Altai keeled

2 Idaslaavi keele

3 Läänemeresoome keeled

Allikas: Vadjalane 1942.a. ühest puu-
tüvest tahatud venega Babino järvel
kalastamas (ERM Fk 1007:247)

SELGITUSED

1

Peipsist voolab välja vaid Narva jõgi.

Peipsi järve, Lämmijärve ja Pihkva järve suubub Eestist kokku 37 jõge, oja või peakraavi, lisaks palju jõgesid Venemaa poolelt.

Kogu 47 800 km² suuruselt Peipsi järve valgalt voolab välja ainult üks jõgi – Narva jõgi, mis on Eesti ja Venemaa piirijõeks. Seetõttu on Narva jõgi ka suure vooluhulgaga. Soome lahte suubuvatest jõgedest on vaid läbi St.Peterburgi voolava Neeva jõe vooluhulk suurem kui Narva jõel.

Foto autor Ederi Ojasoo

Lisainfo:

Eesti järvede nimestik: looduslikud ja tehisjärved. Keskkonnaä ministeeriumi Info- ja Tehnokeskus, 2006.

Allikas: Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava

https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kem_veemajanduskava

2

„Järvetäie“ vee äravoolamiseks läbi Narva keskmiselt pisut üle 2 aasta.

Peipsi järve veemaht (ilma Lämmijärve ja Pihkva järveta) on keskmiselt 21,8 km³ ja keskmine vooluhulk Narva jõe ülemjooksul Vasknarvas on 330 m³/sek. Nii kulub „järvetäie“ vee äravoolamiseks läbi Narva keskmiselt pisut üle 2 aasta. Peipsi järv koos Lämmijärve ja Pihkva järvega on pindalalt Euroopas suuruselt neljas järv, pärast Laadoga järve, Äänisjärve ja Vänerni järve.

Foto autor Ederi Ojasoo

Lisainfo:

Eesti Nõukogude Entsüklopeedia 6, 1974. Peipsi.

(<http://entsyklopeedia.ee/artikkel/peipsi3>)

Järvet, J., 2002. Sada aastat Narva jõe äravoolu mõõtmisi.

Eesti Loodus 12/2002.

(http://vana.loodusajakiri.ee/eesti_loodus/artikkel230_220.html)

3

Narva jõgi on suurima vooluhulgaga jõgi Eestis.

Narva jõgi on suurima vooluhulgaga jõgi Eestis. Jõe aasta keskmine vooluhulk on 330 m³/sek. Narva jõe ülemjooksul Vasknarvas on suurim mõõdetud vooluhulk olnud 1320 m³/sek (aastal 1924). Ajavahemik 1923–1932 oli läbi aegade suurima vooluhulgaga, kui perioodi aasta keskmine vooluhulk ületas pikaajalist keskmist kolmandiku võrra. Kõige veevaesem on Narva jõgi olnud 1973, kui vooluhulk oli vaid 25 m³/sek ehk 13 korda väiksem keskmisest.

Foto autor Ederi Ojasoo

Lisainfo:
Järvet, J., 2002. Sada aastat Narva jõe äravoolu mõõtmisi. Eesti Loodus 12/2022. (http://vana.loodusajakiri.ee/eesti_loodus/artikakel230_220.html)
<https://www.ilmateenistus.ee/siseveed/ajaloolised-vaatlusandmed/vooluhulgad/>
<https://infoleht.keskkonnainfo.ee/default.aspx?id=-1846388034&state=3;1008482659;est;eelisand>

4

Kreenholmi populaar- semaks toodanguliigiks kujunes toorkangas ehk mitkal.

Mitkalit omakorda viimistledes saab valmistada teisi puuvillariide liike, nagu sits või madapolaam. Kangastele hakati Kreenholmis mustreid trükkima teiste toodete hulgas 1960ndatel.

1858. aastal ostis Saksamaa hansakaupmeeste järeltulija Ludwig Knoop (1821-1894) Kreenholmi saare, et Narva jõe vooluhulka ja selle abil toodetud hüdroenergiat kasutades tekstiilitööstus rajada.

Foto autor Ederi Ojasoo

Lisainfo:
Lask, M., Andrejeva, S., Tuuder, M., Solodova, I., 2017. Kreenholm. Narva Muuseum, 390 lk.
Narva Gate, 2021. Narva Kreenholmi kultuurikvartal, „Manufaktuur.“ (<https://www.riigikogu.ee/wpcms/wpcontent/uploads/2020/08/Narva-Kreenholmi-kultuurikvartal-Manufaktuur.pdf>)

5

Jõesilmudel puuduvad sapp ja luud ja neid on hea röstida.

Silmud (jõesilmud) kuuluvad sõõrsuude klassi, keda sageli ekslikult kaladeks peetakse. Silmud on umbes 30 cm pikkused ja soomusteta ning meenutavad angerjaid. Jõesilmu rahvapärased nimetused on silmus, nõgenool, sutikala, sutt ja üheksasilm. Silmud elavad meres ja tulevad jõgedesse (Eestis peamiselt Narva jõkke) sügisel, et jões talvituda ja kevadel kudedada. Kuna silmul puuduvad sapp ja luud, saab teda toiduks kasutada tervikuna. Silmud pestakse esmalt limast ning röstitakse spetsiaalsetel restidel.

Foto autor Ederi Ojasoo

Lisainfo:
Keskonnaamet, 2010. Narva jõgi. Hoiualadega jõed Virumaal 2. Tallinn, 176 k.
<https://et.wikipedia.org/wiki/Joesilm>

6

Tuur on iidne, dinosauruste aegadest säilinud kala, kes liigub ka Eesti vetes.

Erakliku eluviisiga tuurad elavad kuni 45 aastaseks ja võivad kasvada üle 3 meetri pikaks. Atlandi tuurad on käinud Läänemeres kudemas, sh näiteks Narva ja Pärnu jõgedes. Tuura looduslik populatsioon suri 20. sajandi lõpuks kudemalade hävimise, veereostus ja ülepüügi tõttu meie vetes välja. Viimane, 1996.a. püütud tuur kaalus 136 kg ja selle topis on Tallinnas Loodusmuuseumis.

Noorte tuurade taastasustamine Narva jõkke (foto: Eesti Loodushoiu Keskus)

Lisainfo:
<https://www.rm.k.ee/organisatsioon/el-fondid-1/life-programm/life-baltic-sturgeon/laanemere-voimas-hiiglane>

Allikad:
<https://www.kalapeedia.ee/3530.html>
<https://bio.edu.ee/loomad/Kalad/ACISTU2.htm>

7

Kaugida unimudil sööb planktonit, väiksemaid kalu, ka kahepaikseid.

Kuni 25 cm pikkuseks kasvav kaugida unimudil sööb esmalt planktonit, kuid juba 10 cm pikkusena hakkab sööma ka väiksemaid kalu (ka oma liigikaaslasi), kahepaikseid (konni ja vesilikke) ja selgrootuid. Looduslik leviala on Kaug-Idas, kuid ta toodi umbes saja aasta eest Peterburi ümbruse tiikidesse, kust ta on ohtliku võõrliigina levinud ka Baltimaadesse. Eestis avastati unimudil 2005.a. Tegu on röövtoidulise kalaliigiga, oma uutes levikupiirkondades muudab looduslikke veeökosüsteeme.

Foto autor Ederi Ojasoo

Lisainfo:

Tambets, M., Järvekülg, R., 2005. Uus kutsumata külaline meie vetes – kaugida unimudil. Eesti Loodus 7/2005.

(http://www.eestiloodus.ee/artikkel/1170_1150.html)

Allikas: Keskkonnaamet, 2010. Narva jõgi. Hoiualadega jõed Virumaal 2. Tallinn, 176 k.

8

Tuur on iidne, dinosauruste aegadest säilinud kala, kes liigub ka Eesti vetes.

Erakliku eluviisiga tuurad elavad kuni 45 aastaseks ja võivad kasvada üle 3 meetri pikaks. Atlandi tuurad on käinud Läänemeres kudemas, sh näiteks Narva ja Pärnu jõgedes. Tuura looduslik populatsioon suri 20. sajandi lõpuks kudemalade hävimise, veereostus ja ülepüügi tõttu meie vetes välja. Viimane, 1996.a. püütud tuur kaalus 136 kg ja selle topis on Tallinnas Loodusmuuseumis.

Vasknarva lossi varemed 1928. aastal, mil alustati Narva jõe süvendamist (ERM Fk 2955:264).

Lisainfo:

Jaani, A., Kullus, L.-P., 1999. Peipsi hüdrooloogiline režiim ja veebilanss. – Pihu, E., Raukas, A. (toim.) Peipsi. Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus, Tallinn: lk. 27-55. Keskkonnaamet, 2010. Narva jõgi. Hoiualadega jõed Virumaal 2. Tallinn, 176 k.

Järveoja, M., Hang, T., Aunap, R., Pae, T., 2010. Vasknarva muutunud rannad. Eesti Loodus nr 12/2010 (http://eestiloodus.horisont.ee/artikkel3608_3590.html):

9

Sõnaga 'struuga' tähistatakse Narva jõe lähteala vanajõgesid.

Vanajõgi (ka soot, koold) on jõe voolusängi muutudes alles jääv vana jõesängi looge, mis on eraldunud ja hakkab kinni kasvama. Narva ülemjooksul asuva lisajõe Jaama algne venekeelne nimi oli Ямская Струга. 1250 ha suurune Struuga maastikukaitseala (MKA) loodi 2007. aastal, et kaitsta Narva jõe lähteala vanajõgede (struugade) ja luhtade elustikku ning rändlinuliikide elupaiku. Struuga loodusala kuulub üle-Euroopalise tähtsusega Natura 2000 loodusalade võrgustikku.

Foto autor Ederi Ojasoo

Lisainfo:

Kalle, R., 2007. Kas Struuga pärandmaastikku saab veel päästa? Eesti Loodus nr 9/2007 (http://vana.loodusajakiri.ee/eesti_loodus/artikkel2068_2042.html)
Eesti looduse infosüsteem EELIS (https://eelis.ee/default.aspx?state=3;68547593;est;eelisand;;&comp=objresult=rahvala&obj_id=-1864752392)
<https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/alutaguse-rahvuspark/kaitsealast-20/loodus-20/narva-jogi-ja-struuga>

10

Alutaguse rahvuspark ulatub kõige lähemale Narva jõe.

Rahvuspargi mitmed osad piirnevad Narva jõega. Alutaguse rahvuspark (45 019 ha) on Eesti noorim – see loodi 2018.a. olemasoleva 11 kaitseala baasil. Rahvuspark hõlmab valdavalt osa Alutaguse madalikust ja selle eripäraks on hõre inimasustus ja suured asustamata loodusmaastikud. Rahvuspargi tuumiku moodustavad ulatuslikud soo- (54%) ja metsamaastikud (42%). Alutaguse metsad on väga eriilmelised ja kõige rohkem on siirdesoo- ja rabametsi.

Foto autor Ederi Ojasoo

Lisainfo:

Alutaguse rahvuspark (<https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/alutaguse-rahvuspark>)

Nimi narva on vepsa päritolu ja tähendab kärestikku, lävepakku.

Narva kohanimi arvatakse pärinevat läänemeresoome keeltest. Soome keeleteadlase Lauri Kettunen arvates on nimi narva vepsa päritolu. Vepsa keeles tähendab narva (narvāne) künnist, kärestikku, lävepakku - vesi voolab koskest alla nagu üle künnise. Narva kosk oli Euroopa võimsaim ja 3-6 meetri kõrgustest astangutest alla voolav vesi oli meeldejääv vaatepilt. Samas on võimalik ka Narvanime vene või germaani päritolu. Narva jõge on kroonikates mainitud (1221.a.), Narva küla (1241.a.).

Allikas: Vepsa talupere 1926.a. (ERM Fk 609:48)

Lisainfo:

Keskonnaamet, 2010. Narva jõgi. Hoiualadega jõed Virumaal 2. Tallinn, 176 k.
Eesti Keele Instituut, 2017. Eesti kohanimeraamat (<https://www.eki.ee/dict/knr/index.cgi?Q=Narva>)
Ivask, M., Andrejeva, S., Tuuder, M., Solodova, I., 2017. Kreenholm. Narva Muuseum, 390 lk.

Vadja keel kuulub läänemeresoome keelte hulka.

Vadjalased on Narva jõest ida pool elav rahvakild, kelle keel on eesti keele lähim sugulaskeel. Vadjalased asustasid I ja II aastatuhande vahetusel kogu hilisemat Ingerimaad - Läänes ulatus nende asuala ilmselt Ida-Eestisse, kagus võis see küündida Novgorodini.

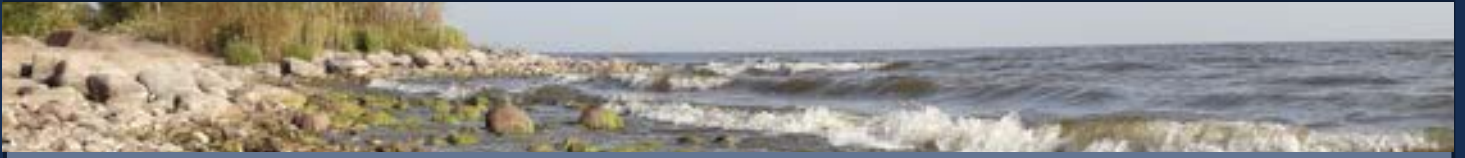
II aastatuhande algul asusid isurid Karjala kannaselt hilisemale Ingerimaale ja kuni Narva jõeni ning tekkis vadja-isuri segaasustus. Vadjalased sulasid kokku venelaste, soomlaste, isurite ja eestlastega.

Vadjalased A. M. Antonova ja tema minia Aleksandra Nikolaeva Antonova (54 a), Kattila Peenõtsa (ERM Fk 1009:356); Eesti Rahva Muuseum.

Lisainfo:

Eesti Rahva Muuseum (<https://www.erm.ee/et/vadjalased>)
Eesti Rahva Muuseumi ajaveeb, 2022 (<https://blog.erm.ee/?p=15967>)
Eesti Rahva Muuseumi ajaveeb, 2022 (<https://blog.erm.ee/?p=16359>)

VASTUSED

1	1	7	3
2	1	8	3
3	2	9	3
4	1	10	1
5	1	11	1
6	2	12	3

www.ctc.ee

Küsimused koostas: Peep Mardiste

Viktoriin valmis Euroopa Liidu rahalise abiga.
Selles sisu eest vastutav ainult MTÜ Peipsi Koostöö Keskus ning selles kajastatu ei peegelda mingil juhul Programmi ega Euroopa Liidu seisukohti.

Projekti ER194 „NarBaltAware“ kaasrahastab Euroopa Liit Euroopa naabrusinstrumendi raames. Rahastaja: Eesti EL välispiiri programm.

Rohkem infot projektist <https://ctc.ee/projektid/kaimasolevad-projektid/narbalt-aware>

Rahastaja: Eesti EL välispiiri programm.